

Brandner, Aleš

Osmdesáté narozeniny profesora Jiřího Jiráčka

Opera Slavica. 2004, vol. 14, iss. 4, pp. 45-47

ISSN 1211-7676

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/117834>

Access Date: 21. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

(1998) a Lublani (2003), příspěvky, recenze, dále studijní pomůcky k vysokoškolské výuce ukrajinštiny, ať již se jedná o praktické učebnice (Ukrajinština vážně i vesele, 268 stran, 1999, tato učebnice se dočkala druhého přepracovaného a rozšířeného vydání 2002; Česko-ukrajinské dialogy s jazykovou etiketou a vzory dokumentů, 112 stran, 1998; předcházely je v roce vydané 1966 Ukrajinско-české dialogy, 68 stran), nebo o slovník (Praktický česko-ukrajinský slovník, ekonomika, finance, obchod, 155 stran ve spolupráci s L.Danylenkovou, 2000).

Budování ukrajinistiky překročilo původní hranice olomoucké, když byl získán k externímu působení na katedru slavistiky v Ostravě, kde je jeho přítomnost stejně neocenitelná pro vytváření širšího rámce kulturního a obecně vědeckého pro rusistiku a polonistiku jako na Palackého univerzitě. Kromě toho navázal úzké kontakty s brněnskou slavistikou. Ovšem hlavním působištěm profesora Anderše zůstává Filozofická fakulta UP a její katedra slavistiky (vytvořil a vede v ní sekci ukrajinistiky). Jeho pedagogické působení zahrnuje mnoho oblastí, jmenujme základní: ukrajinistika, rusistika, obecná slavistika a staroslovenština. Pro obor ukrajinské filologie, jehož je zakladatelem, získal posluchače a zabezpečil jej nezbytným zázemím (lektorát, studijní literatura, knihy, časopisy atd.). Jeho služeb je využíváno v postgraduálním studiu jako školitele doktorandů. Z aktivit, které nepřímo souvisejí s výukovou činností, avšak charakterizují Anderšův profil jako angažovaného vysokoškolského učitele a odborníka se sluší uvést alespoň některé. Je předsedou oborové rady pro obor ruský jazyk a členem oborové rady pro obor polský jazyk, členem Jazykovědného sdružení při AV ČR, členem komise Gramatická stavba slovanských jazyků při Mezinárodním komitétu slavistů a členem výboru České asociace ukrajinistů.

Profesor Josef Anderš zaujímá u „moravské“ slavistice (pokud tímto označením míníme jubilatovo územní působení) výjimečné místo. Dovedl si je vydobýt svou vědeckou prací, organizačním smyslem a lidskými kvalitami. Jako jeho kolega a přítel si dovoluji popřát mu k životnímu jubileu hodně úspěchů na poli upevňování prestiže české slavistiky vůbec, olomoucké a ostravské zvláště.

Jiří Damborský

Osmdesáté narozeniny profesora Jiřího Jiráčka

Letos v prosinci oslaví své osmdesáté narozeniny emeritní profesor Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně a dlouholetý vedoucí její katedry ruského jazyka PhDr. Jiří Jiráček, DrSc. (* 2. 12. 1924). Jubilat se narodil v Praze, ale své mládí prožil v jižních Čechách. V roce 1943 maturoval na gymnáziu v Třeboni. Vysoké školy však byly v té době u nás uzavřeny, proto až do konce války pracoval jako zemědělský dělník. Po osvobození v roce 1945 se zapsal na Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze, kde v roce 1949 absolvoval studium kombinace oborů ruština – angličtina. Mezi jeho univerzitními učiteli byli takoví významní lingvisté jako čelný představitel jazykovědné rusistiky prof. L. V. Kopeckij nebo reprezentant pražského strukturalismu prof. B. Trnka. Po několikaletém působení na středních školách přešel v roce 1956 na brněnskou univerzitu, a to nejprve na katedru cizích jazyků Lékařské fakulty a odtud v roce 1963 na Filozofickou fakultu. Jeho trvalým pracovištěm se stala katedra ruského jazyka, kde získal titul *PhDr.*

(1965), vědeckou hodnost CSc. (1965), docenturu (1973), tzv. velký doktorát *DrSc.* (1980), profesuru (1981) a v roce 1981 byl jmenován jejím vedoucím. Zde působil až do svého odchodu do důchodu v roce 1990.

Jubilant byl vědecky činný hlavně v oblasti ruské lexikologie a slovtvorby se zvláštním zřetelům k internacionálnímu lexiku a dále v oblasti ruské morfologie. Na formování jeho lingvistické orientace měla vliv jeho počáteční činnost na Lékařské fakultě. Tehdy se ve své odborné činnosti soustředil především na průzkum otázek lékařské terminologie, a to v porovnávacím aspektu rusko-českém s přihlédnutím k mezinárodnímu charakteru odborného názvosloví. Slovtvorbě zůstal věrný i po svém odchodu na tehdejší katedru rusistiky Filozofické fakulty v roce 1963. Řada dílčích prací z této oblasti byla završena obsáhlou monografií, která se v roce 1965 stala předmětem obhajoby pro získání vědecké hodnosti kandidáta filologických věd (*Názvy osob s příponami řeckého a latinského původu v současné ruštině*). V roce 1973 byl na základě habilitačního spisu *Internacionalnyje sufixy suščestvitel'nych v sovremenom russkom jazyke /Strukturno-semantičeskoje issledovanije/* (Brno 1971) jmenován docentem. Význam této publikace byl potvrzen řadou příznivých ohlasů z našich i zahraničních kruhů, zejména odborníků v bývalém Sovětském svazu. Dalším výsledkem jubilantova snažení v uvedené oblasti je jeho monografie *Internacionální sufixace nominální v současné ruštině* (Strojopis. Brno 1980), na základě které dosáhl v roce 1980 hodnosti doktora filologických věd. V roce 1984 vyšla ve Spisech Filozofické fakulty brněnské univerzity jeho knižní publikace *Adjektiva s internacionálními sufixálními morfy v současné ruštině*.

S uznáním nutno připomenout i jubilantovo působení pedagogické. Během své aktivní činnosti svědomitě konal přednášky a semináře především z morfologie ruštiny, ale také slovtvorby a lexikologie (několik let i externě na Pedagogické fakultě dnešní Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích) a vedl řadu diplomových, rigorózních a disertačních prací. V raném období své odborné činnosti byl spoluautorem nebo recenzentem učebnic pro střední a odborné školy, později autorem učebních textů pro vysoké školy: studentům rusistům je určeno skriptum *Morfologie ruštiny I. Substantivum* (Brno 1986). Jeho obsah tvoří i větší části oddíl, kterým jubilant později přispěl jako člen autorského kolektivu do sestavované celostátně platné učebnice morfologie ruštiny. Spis byl odevzdán do tisku v polovině roku 1989. Následující politické události a pozdější zrušení Státního pedagogického nakladatelství zapříčinily, že učebnice zůstala v rukopise. Teprve po několikaletém čekání vyšla ve dvou dílech v podobě skript ve vydavatelství brněnské Masarykovy univerzity (*Morfologie ruštiny I.* Brno 1996. – *Morfologie ruštiny II.* Brno 1997). Užitečné jsou i jiné jeho práce. Je spoluautorem různých učebnic ruštiny (*Ruština pro veřejné pracovníky*. Praha 1977. – *Orfografija, punktuacija i knižno-písmennaja reč' russkogo jazyka*. Praha 1971. – *Příručka ruského pravopisu*. Praha 1983).

Kromě uvedené činnosti zasahoval také do jiných oblastí – metodických a terminologických. Středem jeho zájmu byla mj. i oblast stylistiky a dále interpunkce ruského a českého jazyka.

Součástí jubilantovy činnosti jako vysokoškolského učitele byla jeho dlouholetá účast v komisi pro udělování vědeckých hodností a v předmětové radě pro ruský jazyk a literaturu při MŠMT ČR. Byl školitelem pro vědeckou přípravu, dále členem redakční rady časopisu *Československá rusistika* a členem výboru brněnské pobočky *Jazykovědného sdružení ČSAV*. Přínosný byl jeho podíl na akcích *České asociace rusistů* a *MAPRJAL*: aktivně se zúčastnil většiny sjezdů a konferencí těchto, ale i jiných organizací. Nadále je

členem *Societas Linguistica Europea* a do roku 2000 též členem redakční rady berlínského časopisu *Russistik*; v uvedeném roce časopis přestal po úmrtí hlavní redaktorky a vydavatelky vycházet.

Po svém odchodu do důchodu zůstal jubilant nadále vědecky činný. Jeho pozornost byla nejprve upřena na rozdílnosti mluvnického rodu substantiv v ruštině a češtině (*K voprosu o raschoždenijach v oblasti grammatičeskoj kategorii roda u suščestvitelnych v ruskom i češskom jazykach*. SPFFBU A 39 /1991/, 31–40). Především se však zabýval problematikou akcentuace ruských substantiv (*K posunům v akcentuačním typu „cena“*. SPFFBU A 40 /1992/, 85–91; *K posunům v akcentuačním typu „zvezda“*. SPFFBU A 41 (1993), 109–117; *K voprosu sdvigov v akcentnom tipe „sleza“*. SPFFBU A 42 (1994), 99–106; *K voprosu sdvigov v akcentnom tipe „kost“*. SPFFBU A 43 (1995), 113–120). Plodně zasáhl také do oblasti syntaxe svými články o vztahu účelových vět a infinitivu v některých evropských jazycích (*K typologickým shodám a rozdílům ve struktuře účelových vět některých evropských jazyků*. ČMF 74 (1992), 25–28; *K otázce užití infinitivu ve vedlejších větách účelových v současných slovanských jazycích*. Sl 62 (1993), 483–488). Neopustil však ani oblast slovní zásoby, již věnoval pozornost po celou dobu své aktivní služby; v popředí jeho zájmu je studium vlivu angličtiny na ruštinu v porovnaní se situací v češtině, eventuálně v dalších slovanských jazycích (*Některé rusko-anglické typologické shody v gramatickém systému na rozdíl od češtiny /s přihlédnutím k dalším slovanským jazykům/*. Opera Slavica 1 (1991), 2, 18–23; *Některé rusko-anglické paralely v protikladu k češtině*. In: Příspěvky k aktuálním otázkám jazykovědné rusistiky. MU, Brno 1999, 8–13; *Rusko-anglické analogie v akcentuaci na rozdíl od češtiny*. SPFFBU A 51 (2003), 25–32). Oblasti pravopisu je věnována stať *K otázce vývoje pravopisu substantiv na -izm v ruštině a -ismus // -izmus v češtině* (Opera Slavica 5 /1995/, 2, 44–47). Vedle uvedených příspěvků napsal ve svém penzijním období do odborných periodik i několik recenzí, zpráv a medailonů.

Trvalými jubilantovými vlastnostmi vždy byly vitalita, pracovitost, svědomitost, usilovné rozvíjení publikační činnosti, snaha o kvalitní odbornou přípravu vědeckého dorostu a zaujetí pro výuku. Věříme, že výčtem výše uvedených položek jeho aktivita zdaleka neskončila.

Do dalších let upřímně přejeme jubilantovi pevné zdraví, další úspěchy v badatelské činnosti a pohodu v osobním životě.

Aleš Brandner

Aleš Brandner šedesátníkem

Je to přímo k nevíře: už šedesátí let se 31. 12. 2004 dožívá Aleš Brandner, docent ruského jazyka na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity. Narodil se v Brně, kde také maturoval a poté v letech 1963–1968 studoval na brněnské filozofické fakultě obory ruštiny a češtiny. Po absolvování vysoké školy působil jubilant jako učitel ZDŠ v Brně do r. 1972, kdy byl přijat na brněnskou filozofickou fakultu a stal se členem její katedry rusistiky. V r. 1972 získal titul PhDr. a v r. 1984 dosáhl vědecké hodnosti kandidáta filologických věd (dis. *Plynné hlásky r, l v ruštině se zřetelem k češtině*).